

**Ведмідський
Олександр Володимирович**
проректор Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ОКРЕМІ ПИТАННЯ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ В УКРАЇНІ

Конституція України у ст. 6 проголосила, що органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України. Наведене положення Основного Закону держави однозначно є головною загальною засадою, визначальним чинником діяльності посадових осіб органів державної влади та місцевого самоврядування виключно у рамках правового поля, жодне їх рішення не може суперечити закону. Проте навряд чи знайдеться певна країна, у якій наділені владними повноваженнями особи не вчинять дій всупереч інтересам служби. Особливо це стосується тих сфер суспільного життя, які перебувають у стадії радикального реформування – повної зміни вектору розвитку та глобального несприйняття навіть позитивного досвіду певного органу державної влади чи місцевого самоврядування.

Одним із них установлений порядок відбування і виконання покарань в Україні, за який зараз має відповідати Державна кримінально-виконавча служба (далі – ДКВС) України, що прийшла на заміну Державній пенітенціарній службі (далі – ДПтС) України. Так, для оптимізації діяльності органів системи юстиції Кабінет Міністрів України 18 травня 2016 року ліквідував 24 територіальні органи управління ДПтС України. Одночасно утворено 6 міжрегіональних управлінь з питань виконання кримінальних покарань та пробації Міністерства юстиції України. Рішення дасть змогу оптимізувати структуру кримінально-виконавчої системи, спростити управління її підрозділами та зробити її більш гнучкою, оперативною, дієвою, впровадити нові підходи до заохочення її персоналу і запровадити ефективне управління підприємствами установ виконання покарань. Крім того, прийняття акта сприятиме реалізації заходів, спрямованих на покращення умов відбування покарань та тримання під вартою засуджених та осіб, узятих під варту та раціональному використанню бюджетних коштів [1].

Крім того, доповнено ст. 216 КПК України нормою про те, що слідчі органів Державної кримінально-виконавчої служби України здійснюють досудове розслідування злочинів, вчинених на території або в приміщеннях

Державної кримінально-виконавчої служби України. Така новела передбачена Розділом III «Прикінцеві та перехідні положення Закону України «Про вищу раду правосуддя» [2].

Зазначені поправки є результатом впливу з боку Генеральної прокуратури, яка, як це здається, намагається придумати ну хоч будь-які альтернативи на заміну «пенітенціарного» нагляду, який від прокуратури відібрали за Конституцією України.

Пояснення Міністерства юстиції щодо доцільності створення слідчих Міністерства юстиції, опубліковане майже таємно 31.12.2016 року, коли усі готувалися до новорічних свят, не здивувало [3].

Іншими словами, подальший розвиток корумпованої за своєї природою ідеї пенітенціарних слідчих відбувається за рахунок саботажу концепції пенітенціарних інспекцій, які вкрай потрібні українській пенітенціарній системі. Замість того, що кинути усі сили на створення дієвого механізму інспектування, Міністерство юстиції, з тріском проваливши усі задекларовані конкурси по посади, маючи тотальний некомплект бажаючих працювати в пенітенціарній системі, потрібні ресурси чомусь використовує у тій сфері, саме існування якої суперечить міжнародним стандартам, потребам, логіці та ще багато чому [3].

Європейські пенітенціарні (в'язничні) правила містять мало прямих заборон. Проте серед цієї мінімальної кількості заборон (або, краще сказати, рекомендацій НЕ робити щось) є надзвичайно імперативна рекомендація щодо підпорядкування пенітенціарних установ.

Так, відповідно до Правила 71, за пенітенціарні установи повинні відповідати органи державної влади, не підпорядковані військовому відомству, поліції або карного розшуку.

Це означає не лише, що Міністерство оборони, Національна поліція, Служба безпеки або інші поліцейські за своєю природою структури не можуть мати у підпорядкуванні пенітенціарні установи. Цей стандарт означає також наступне: для органу державної влади, відповідального за пенітенціарну систему, є неприпустимим мати у безпосередньому підпорядкуванні вузькопрофільні військові підрозділи, поліцейські підрозділи та підрозділи карного розшуку. Це повною мірою стосується і слідчих підрозділів (з огляду на європейське тлумачення поняття «поліцейський»).

Не може не викликати здивування з цього приводу відсутність обговорення такої ініціативи та відсутність будь-якого перехідного періоду: хто з 01 січня 2017 року розслідує злочини в кримінально-виконавчій системі?

Так, станом на 30 березня 2016 року в установах виконання покарань Дніпропетровської, Запорізької та Донецької областях було відкрито 21 кримінальне провадження, в розрізі виглядає наступним чином: Дніпропетровська обл. – (2 провадження); Запорізька обл. – (9 проваджень)

Донецька обл. – (10 проваджень). За такими ж параметрами у 2017 році відкрито 26 кримінальних проваджень. У зв'язку із цим виникає декілька запитань або тверджень, що можуть слугувати напрямками подальшого дослідження проблеми реформування процесу виконання і відбування покарань в Україні.

По-перше, одне міжрегіональне управління на три області – яким чином забезпечити швидке та повне розслідування слідчими ДКВС України аж майже трьох десятків кримінальних проваджень; скільки має бути таких слідчих; де має бути їх робоче місце і т.д.

По-друге, скорочення персоналу ДКВС України, який відповідає за пробацію, явно дисонує із таким новим підрозділом – молодші інспектори та інспектори зараз просто не в змозі справитися із «валом» справ підоблікового елементу, тоді як незрозуміла штатна чисельність слідчих буде розслідувати таку кількість кримінальних проваджень протягом року, з якого з легкістю справляється одне слідче відділення районного відділу Національної поліції України за декілька місяців чи навіть місяць.

По-третє, наведені факти свідчать про наявність серйозних корупційних ризиків у процесі реформування системи виконання покарань в Україні, оскільки запровадження слідчих ДКВС України суперечить навіть міжнародним зобов'язанням, які держава Україна взяла на себе. У зв'язку із цим пропонуємо науковій громадськості долучатися до проблеми з метою розробки дієвих механізмів забезпечення як прав і свобод засуджених, так й осіб, які їх забезпечують.

Список використаних джерел:

1. Про ліквідацію територіальних органів управління Державної пенітенціарної служби та утворення територіальних органів Міністерства юстиції : Постанова Кабінету Міністрів України від 18 травня 2016 р. № 348 // Урядовий кур'єр від 04.06.2016. – № 105.
2. Про Вищу раду правосуддя : Закон України від 21.12.2016 № 1798-VIII // Голос України від 04.01.2017. – № 1.
3. Щодо закону про створення слідчих міністерства юстиції [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.yagunov.in.ua/?p=902>.